

Dr. Andreja Hočevar

Strokovne dileme v zvezi z zakonsko rešitvijo instituta varuhinje predšolskih otrok

Povzetek: V besedilu obravnavamo institut varuhinje predšolskih otrok, ki ga od leta 2008 v Sloveniji ureja Novela zakona o vrtcih. S pomočjo primerjalne analize rešitev na področju varovanja otrok na domu v državah, ki imajo s Slovenijo primerljiv sistem institucionalne predšolske vzgoje (Danska, Finska in Švedska), pokažemo, da so z rešitvijo varovanja otrok na domu, ki ga poznajo v teh državah - vsaj kar zadeva vsebino dejavnosti - bolj kot z varuhinjo predšolskih otrok primerljive vzgojno-varstvene družine. Varuhinja predšolskih otrok v svoje dejavnosti ne opravlja po javnoveljavnem programu in tako ne zagotavlja otrokom intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu.

Ključne besede: programi vrtca, varuhinja predšolskih otrok, vzgojno-varstvena družina, varovanje otrok na domu, primerjalna analiza.

UDK: 371

Pregledni znanstveni prispevek

Dr. Andreja Hočevar, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Slovenija; e-naslov: andreja.hocevar1@guest.arnes.si

Uvod

V Revizijskem poročilu o zagotavljanju predšolske vzgoje¹ v letih od 2004 do 2006 je Računsko sodišče RS izpostavilo, da Ministrstvo za šolstvo in šport RS »[p]odatkov o tem, kdo vzgaja in varuje otroke, ki niso vključeni v vrtnice, /.../ v revidiranem obdobju ni zbiralo ter ni izvajalo učinkovitih ukrepov, s katerimi bi se prisotnost izvajalcev predšolske vzgoje in varstva na sivem trgu, to je po /.../ oceni za okrog 10.000 otrok, zmanjšala.« (Revizijsko poročilo o ... 2007, str. 5).² Z Ministrstva za šolstvo in šport (v nadaljevanju: Ministrstvo) so odgovorili, da »/.../ obstoječe zakonske rešitve sicer predvidevajo več oblik predšolske vzgoje³, ki pa v praksi dejansko niso zaživele. Zato je potrebno pripraviti take spremembe zakona, ki bodo omogočile, da se bodo že predvidene oblike, npr. vzgojno-varstvene družine⁴, zasebni vzgojitelji⁵ tudi dejansko pojavile oziroma določiti še druge

¹ V literaturi zasledimo zelo široko opredelitev pojma predšolska vzgoja. Leseman vanj vkljujuje »/.../ razli ne programe, ki vkljujujejo predšolske otroke, od varstvenih do vzgojno-izobraževalnih, /.../ zajemajo pa institucionalno (angl. centre based) vzgojo in varstvo, varstvo na domu (angl. home-based) in skupnostno varstvo (angl. community-based).« (2009, str. 15). OECD pa s pojmom 'early childhood and care' označuje »/.../ vse oblike, ki zagotavljajo varstvo ter vzgojo in izobraževanje (angl. education) predšolskih otrok, ne glede na okolje, financiranje, poslovni ali vsebino programa.« (Starting Strong ... 2002, str. 14). Sami privzemamo opredelitev pojma predšolska vzgoja po E. D. Bahovec in Kodelji, ki predšolsko vzgojo opredeljujeta kot vzgojo, izobraževanje in varstvo otrok do vstopa v šolo, ki poteka v razli nihan ustanovah (1996, str. 15-16).

² Po oceni Računskega sodišča je bilo leta 2005 v Sloveniji kar 32.699 predšolskih otrok, ki niso bili vkljujeni v katero izmed uradnih oblik predšolske vzgoje, to je kar 36,4 % populacije predšolskih otrok (prav tam).

³ V Zakonu o vrtcih (2005) je sicer uporabljen pojem 'oblike vzgoje in varstva' (npr. 18. člen). V besedilu bomo uporabljali pojem 'institucionalne oblike predšolske vzgoje', saj ob privzetju opredelitve E. D. Bahovec in Kodelja (glej op. 1) s tem pojmom označujemo vzgojo, izobraževanje in varstvo otrok do vstopa v šolo, ki poteka v razli nihan ustanovah oz. institucijah.

⁴ V šolskem letu 2003/04 je bilo v Sloveniji 11 vzgojno-varstvenih družin, v katere je bilo vkljujeno 78 otrok. V š. l. 2005/06 in v š. l. 2007/08 pa je bilo v Sloveniji 14 vzgojno-varstvenih družin, v katere je bilo vkljujeno 89 otrok (Statistične informacije ... 2004, Statistične informacije ... 2006 in Statistične informacije ... 2008).

⁵ Status zasebne vzgojiteljice določa 37. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/2007). Ta člen določa, da kot zasebnica lahko opravlja vzgojo predšolskih otrok, oseba, ki izpolnjuje pogoje za vzgojiteljico, pomožnico vzgojiteljice ali svetovalno delavko v javnem vrtcu; aktivno govori slovenski jezik; ni v delovnem razmerju; ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji (to ne velja za državljane državljanov članic EU); ji ni s pravno močjo odlobo prepovedano opravljanje dejavnosti in

oblike, ki bi bile prilagojene potrebam zaposlenih staršev (npr. opredelitev novega statusa 'varuha otrok na domu'⁶).« (Izhodišča in podlage za ... 2007, str. 1). Ob tem v odgovoru niso pojasnili, zakaj menijo, da 'nekatero predvidene oblike predšolske vzgoje v praksi niso zaživele', prav tako pa niso predlagali sprememb obstoječih oblik predšolske vzgoje, ki bi omogočile, da bi te v praksi zaživele, so pa z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (torej z novelo zakona, ki ureja področje institucionalne predšolske vzgoje) (Ur. l. RS, št. 25 2008, člen 24.a; v nadaljevanju: Novela ZVrt 2008) kot 'novo obliko predšolske vzgoje', ki naj bi bila prilagojena potrebam staršev, uvedli rešitev varuhinje predšolskih otrok.⁷ To je fizična oseba, ki »/.../ lahko opravlja dejavnost varstva predšolskih otrok, ki ne vključuje izvajanja javno veljavnega programa /.../.« (Prav tam). Da rešitev ne sodi v Zakon o vrtcih, je ob sprejemanju novele zakona v parlamentu opozoril celo minister: »/.../ ustanova varuha morda vsebinsko ne spada najbolj v pričujoči zakon, toda zdaj je edina priložnost, da to vprašanje uredimo.« (Magnetogram seje DZ, 28. 2. 2008).

Uzakonjena 'nova oblika' predšolske vzgoje otrokom ne zagotavlja intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu, na ministrstvu tega tudi očitno niso želeli: želeli so le urediti status dejavnosti, ki jo opravljajo neregistrirane varuhinje predšolskih otrok na sivem trgu. Ob tem pa so z rešitvijo državi omogočili, da lahko brez dodatnih proračunskih sredstev - statistično gledano - izkazuje višji delež vključenosti otrok v institucionalne oblike predšolske vzgoje, čeprav to vsebinsko ni ustrezno.

V nadaljevanju besedila bomo v bistvenih potezah prikazali sistemsko ureditev institucionalnih oblik predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem in si ogledali, ali je v teh državah (v okviru institucionalne predšolske vzgoje) uzakonjena rešitev, ki je enaka ali podobna našemu institutu varuhinje predšolskih otrok. V navedenih državah imajo kakovosten sistem institucionalne predšolske vzgoje, v katerem poznajo, tako kot v Sloveniji, enovite vrtece (Moss v Batistič Zorec 2001, str. 155) in druge oblike predšolske vzgoje - med njimi je oblika varovanja otrok na domu (angl. family day care, v nadaljevanju: VOD), ki pa zagotavlja ob varstvu tudi intencionalno predšolsko vzgojo otrok po javnoveljavnem programu.⁸

je vpisana v razvid, ki ga vodi ministrstvo, pristojno za predšolsko vzgojo (prav tam). V Sloveniji sta v razvid vpisani dve zasebni vzgojiteljici (e-pismo Ministrstva za šolstvo in šport, 1. 7. 2009).

⁶ V drugi obravnavi Novele ZVrt 2008 je izraz 'žvaruh na domu' nadomestil izraz 'žvaruh predšolskih otrok' (Pregled amandmajev ... 2008). Zakon o vrtcih (2005, 19. len) namre s pojmom 'predšolska vzgoja na domu' označuje dejavnost, ki jo lahko organizira vrtec ali zasebni vzgojitelj za otroke, ki zaradi bolezni ne morejo biti vključeni v vrtec. Verjetno je predlagatelj predlagal spremembo poimenovanja predlaganega instituta, da ne bi bilo zamenjav.

⁷ V besedilu bomo uporabljali pojem »varuhinja predšolskih otrok«, eprav je v Zakonu o vrtcih zapisan izraz 'varuh'. S tem pojmom označuje osebe obeh spolov, ki opravljajo to dejavnost.

⁸ Definirajo ga kot »/.../ varovanje otroka na njegovem domu ali domu varuha, ki ga ne nudijo otrokovi sorodniki« (Kryzer idr. 2007, str. 451), delo v tej obliki predšolske vzgoje pa »poteka /.../ po priporo enem programu.« (Prav tam).

Institucionalna predšolska vzgoja na Danskem, Finskem, Švedskem in v Sloveniji

Sistemske rešitve in programi institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem, Švedskem in v Sloveniji

Na Danskem je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za socialno varstvo. Od leta 1998 ureja delovanje vseh javnih institucij na področju predšolske vzgoje Zakon o socialni službi (angl. Social Services Act). Poznajo naslednje institucionalne oblike predšolske vzgoje: jasli (otroci od 6 mesecev do treh let starosti), vrtce (v vse večji meri enovite za otroke od 1 leta do 6 let starosti) in varovanje otrok na domu (za otroke od 6. meseca starosti). Zakon določa, da imajo te institucije pedagoško, socialno in varstveno vlogo (Starting Strong II ... 2006, str. 310; The Education System in Denmark 2007/08 ... 2008, str. 22).

Varovanje otrok na domu na Danskem pojmujejo kot eno izmed oblik, ki širi ponudbo v institucionalni predšolski vzgoji in s tem možnosti, da starši za svojega otroka izberejo eno izmed oblik predšolske vzgoje, ki jim najbolj ustreza. VOD je namenjeno predvsem otrokom do 3. leta starosti, čeprav vključujejo vanj otroke in mladostnike do 14. leta starosti (Starting Strong II ... 2006, str. 310; Early Childhood Education ... Denmark 2000, str. 16).

Leta 2004 je na Danskem začel veljati Zakon o pedagoškem kurikulumu (angl. The Law on Pedagogical Curriculum), ki določa načela predšolske vzgoje in področja dejavnosti, s katerimi morajo biti seznanjeni otroci v vrtcu (angl. children need to be acquainted) (The work of ... 2006, str. 11). Ob tem Zakon o pedagoškem kurikulumu določa, da vsak vrtec na podlagi prej omenjenih načel in opredeljenih področij dejavnosti oblikuje svoj kurikulum, za VOD pa velja skupni kurikulum (Starting Strong II ... 2006, str. 315). Temeljni cilji skupnega kurikula za VOD so: spodbuditi otrokovo domišljijo in ustvarjalnost, razviti otrokove govorne sposobnosti in okrepiti njegovo samospoštovanje. VOD mora spodbujati otrokov razvoj z igro, učenjem in raziskovanjem okolja. Gre torej za zagotavljanje intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu. Cilji skupnega kurikula pa od varuhinj otrok na domu zahtevajo še to, da otroku ponudijo možnosti za razvoj odgovornosti, neodvisnosti, solidarnosti in izražanje lastnega mnenja (Nielsen 2003, str. 16; Starting Strong II ... 2006, str. 314).

Na Finskem je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za socialne zadeve in zdravje. Osnovni zakon o vzgoji in izobraževanju iz leta 1998 (angl. Basic Education Act) ureja te institucionalne oblike predšolske vzgoje: vrtci (vanje so vključeni otroci od 1. do 6. leta starosti), enoletna priprava na šolo (namenjena otrokom od 6. do 7. leta starosti), varovanje otrok na domu (namenjeno otrokom od 1. do 7. leta starosti) in odprti vrtci⁹ (Starting Strong II ... 2006, str. 309 in 320).

⁹ Odprte vrtce organizirajo v nekaterih ob inah. Gre za vodene vzgojno-izobraževalne dejavnosti na igriščih ali v prostorih vrtca, ki jih lahko obiskujejo otroci, ki niso vključeni v vrtec ali so vključeni v VOD (Early Childhood and ... Finland 2004, str. 3).

Na Finskem od leta 2000 velja Jedrni kurikulum, ki vsebuje nacionalne smernice za to, kako oblikovati kakovostne kurikule enoletne priprave na šolo na lokalni ravni (National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care 2004, str. 10). Od leta 2004 pa imajo na Finskem še Nacionalne kurikularne smernice za predšolsko vzgojo in varstvo (angl. National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care, v nadaljevanju: Smernice), te opredeljujejo temeljna načela¹⁰, po katerih delujejo institucije predšolske vzgoje na lokalni ravni (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 145; National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 10). V vseh institucionalnih oblikah predšolske vzgoje morajo otrokom zagotoviti vzgojo in izobraževanje, osebni razvoj in dobro počutje (angl. well-being).

Na temelju Smernic v lokalnih skupnostih oblikujejo lokalne kurikule za predšolsko vzgojo (angl. Local ECEC Curriculum), ki so podlaga vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v posameznih institucionalnih oblikah predšolske vzgoje (National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 10-11). Na Finskem pričakujejo, da bodo ob vzgojiteljicah, pomočnicah vzgojiteljice in predstavnikih občine pri oblikovanju Lokalnega kurikula za predšolsko vzgojo sodelovale tudi varuhinje otrok na domu (The Education System in Finland 2007/08 ... 2008, str. 7).

Na Švedskem je področje predšolske vzgoje v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje in raziskave. Zakon o vzgoji in izobraževanju (angl. Educational Law) določa te institucionalne oblike predšolske vzgoje: vrtce (vanje so vključeni otroci, stari od 1 do 6 let), enoletno pripravo na šolo (to so celodnevni programi za 6 do 7 let stare otroke), ki sicer potekajo v šoli in odprte vrtce¹¹ in varovanje otrok na domu (Starting Strong II ... 2004, str. 408). VOD je del javnega sistema institucionalne predšolske vzgoje, ki je organizirano za otroke in mladostnike, stare od 1 do 12 let (Starting Strong II ... 2006, str. 408-409).

Varovanje otrok na domu mora biti načrtovano in mora otrokom zagotoviti vzgojo in izobraževanje ter varstvo v pedagoško spodbudnem okolju (What is ... 2009; What rules ... 2009). Vzgojno-izobraževalno delo v VOD poteka enako kot v drugih oblikah institucionalne predšolske vzgoje, v skladu z Nacionalnimi smernicami predšolske vzgoje in Nacionalnim kurikulumom za vrtce, ki je bil sprejet leta 1998. Kurikul posebej poudarja pomen otrokovega individualnega razvoja in učenja (The Educational System in Sweden 2007/08, str. 3; Ten Years After ... 2008, str. 8).

V Sloveniji je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za šolstvo in šport. Zakon o vrtcih (Ur. l. RS, št. 12/1996, v nadaljevanju ZVrt 1996) ureja

¹⁰Na elu predšolske vzgoje na Finskem temeljijo na Konvenciji o otrokovih pravicah. Predšolska vzgoja na Finskem mora temeljiti na tehle na elih: na elo razvoja dobrih medosebnih odnosov; na elo varne rasti; razvoja in u enje; na elo življenja v zdravem in varnem okolju, ki otrokom omogo a igro in izvajanje razli nih dejavnosti (National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 13).

¹¹Odprti vrtec na Švedskem, tako, kot odprti vrtec na Finskem, zagotavlja otrokom vodene igre in razli ne dejavnosti. Naloga odprtega vrtca na Švedskem je, da osebje vrtca tesno sodeluje z odraslimi, ki pripeljejo otroka vanj. Skupaj z njimi osebje vrtca organizira skupinske vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Ti vrtci niso namenjeni le otrokom, temve tudi odraslim zagotavljajo možnost, da preživijo del svojega asa z drugimi odraslimi. Obiskovalci odprtega vrtca lahko le-tega obiš ejo kadar koli v asu izvajanja programa, ki je poldnevni (What is open ... 2009).

predšolsko vzgojo, ki jo izvajajo javni in zasebni vrtci. Vanje so vključeni otroci v starosti od 1 do 6 let. Zakon poleg delovanja javnih in zasebnih vrtcev, ki izvajajo dnevne, poldnevne in krajše programe, ureja tudi druge institucionalne oblike predšolske vzgoje: predšolsko vzgojo na domu¹², delovanje vzgojno-varstvenih družin; ob Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007) pa ureja pa tudi delovanje zasebnih vzgojiteljic. S sprejetjem Novele ZVrt 2008 paje bil, kot smo že omenili, vanj v okvir institucionalne predšolske vzgoje, vključen institut varuhinje predšolskih otrok.¹³ Varuhinja predšolskih otrok opravlja dejavnost »/.../ varstva predšolskih otrok /.../« (Novela ZVrt 2008, člen 24.a), torej dejavnost, ki ne zajema izvajanja nacionalnega kurikula. Otrokom zagotavlja varstvo, ne pa intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu.

Vzgojno-varstveno družino lahko v Sloveniji organizira vrtec v soglasju z ustanoviteljem - tj. občino¹⁴ - ali zasebna vzgojiteljica (Novela ZVrt 2008, 5. člen). Delo v vzgojno-varstveni družini poteka kot javnoveljavni program, vsebinska podlaga za delo je Kurikulum za vrtce (1999).

Iz predstavitve je razvidno, da v zakonih, ki urejajo področje institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem, ni opredeljenega instituta, ki bi zagotavljal le varstvo otrok, kot je v Sloveniji institut varuhinje predšolskih otrok. V treh primerjalno obravnavanih državah zagotavlja institut varovanja otrok na domu ob varstvu tudi intencionalno predšolsko vzgojo, ki se izvaja po javnoveljavnem kurikulumu: na Danskem opravljajo to dejavnost v skladu s skupnim kurikulumom za VOD, ki je usklajen s kurikulumom za druge vrtčevske programe; na Finskem izvajajo dejavnost v skladu z lokalnim kurikulumom za predšolsko vzgojo, na Švedskem pa v skladu z nacionalnim kurikulumom. Kurikuli vrtcev so sicer prilagojeni tej obliki predšolske vzgoje, vendar je, kot eksplicitno poudarjajo na Švedskem, mogoče »/.../ kurikulum za vrtce v celoti aplicirati na to obliko predšolske vzgoje.« (The Educational System in Sweden ... 2008, str. 3). V Sloveniji so z rešitvijo varovanja otrok na domu, ki ga poznajo na Danskem, Finskem in švedskem - vsaj kar zadeva vsebino dejavnosti, ki se izvaja po kurikulumu - bolj primerljive vzgojno-varstvene družine.

¹² Glej op. 6.

¹³ Zakon dolo a, da mora biti oseba, ki želi opravljati dejavnost varovanja predšolskih otrok vpisana v register pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Varuhinja predšolskih otrok se lahko vpiše v register, e izpolnjuje z Novelo ZVrt 2008 (24.a len) predpisane pogoje: ima ustrezno stopnjo formalne izobrazbe (ve o tem v nadaljevanju besedila), je bila nekaznovana in izpolnjuje dolo ene prostorske pogoje. e oseba izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, jo Ministrstvo za šolstvo in šport vpiše v razvid in izda odlo bo o opravljanju dejavnosti. Na tej podlagi se oseba registrira kot samostojna podjetnica in vpiše v poslovni register, njeno delovanje pa ureja Zakon o gospodarskih družbah (Kako pridobiti ... 2008).

¹⁴ Ustanovitelj javnega vrtca izda soglasje na podlagi ugotovitve, da vpis otrok v javni vrtec presega razpoložljiva prosta mesta (Pravilnik o vzgojno-varstvenih družinah 1996, 2. len).

Financiranje različnih institucionalnih oblik predšolske vzgoje in plačila staršev

Sistema financiranja različnih institucionalnih oblik predšolske vzgoje na Danskem, Finskem, Švedskem ne bomo natančneje obravnavali (več o tem Starting Strong II ... 2006). V vsaki od naštetih držav so zagotovljena proračunska sredstva za institucionalne oblike predšolske vzgoje, del stroškov (angl. costs) pa krijejo starši (Starting Strong II ... 2006). Tako je urejeno tudi financiranje institucionalne predšolske vzgoje v Sloveniji (ZVrt 2005, 25. člen). Novela ZVrt 2008, ki je uzakonila dejavnost varuhinje predšolskih otrok, za njeno izvajanje ni predvidela in zagotovila javnih proračunskih sredstva. Starši otrok, ki jih varujejo varuhinje predšolskih otrok, poravnajo stroške varstva otroka v celoti sami.¹⁵

Na Danskem, Finskem, Švedskem so deleži plačil, ki jih za institucionalne oblike predšolske vzgoje prispevajo starši enaki, ne glede na to, v katero institucionalno obliko predšolske vzgoje je vključen njihov otrok. Tudi v Sloveniji plačujejo starši, ki imajo otroka vključenega v javni vrtec, enak delež stroškov predšolske vzgoje kot starši, ki imajo otroka vključenega v vzgojno-varstveno družino. Tako je glede financiranja in plačil staršev, varovanje otrok na domu v treh navedenih državah primerljivo s sistemsko rešitvijo financiranja vzgojno-varstvene družine v Sloveniji.

Izobrazba in strokovno usposabljanje strokovnih delavk na področju predšolske vzgoje

Na Danskem ima vzgojiteljica v vrtcu končano triinpolletno izobraževanje na terciarni stopnji (angl. specialised tertiary training college). Pomočnice vzgojiteljice imajo srednjo stopnjo izobrazbe medicinske ali vzgojno-varstvene smeri (Starting Strong II ... 2006, str. 310). Za varuhinje otrok na domu nimajo predpisane zahtevane stopnje formalne izobrazbe. Vse pa opravijo najmanj tri tedne trajajoče usposabljanje, zagotovljeno imajo intenzivno strokovno supervizijo in možnost dodatnega strokovnega usposabljanja (Starting Strong II ... 2006, str. 313). V uvodnem strokovnem usposabljanju, ki traja teden dni, varuhinje otrok na domu seznanijo z delovanjem sistema.¹⁶ V prvem letu zaposlitve se lahko varuhinje otrok na domu - vsaj dva tedna - dodatno strokovno usposabljujejo in pridobijo znanje o

¹⁵ Na medmrežju smo zasledili naslednji cenik ene izmed varuhinj predšolskih otrok: cena za 1 uro varstva znaša 8 EUR/uro (cena vklju uje DDV). Cena z mese no pogodbo za 4- do 6-urno varstvo znaša 3,5 EUR/uro (cena vklju uje DDV). Cena z mese no pogodbo za 6 do 8 ur varstva znaša 3 EUR/uro (cena vklju uje DDV). V ceno 9-urne dnevne nege in varstva so poleg varuhinje, »/.../ nadstandardnih prostorov in udovite okolice /.../ vklju ena sredstva za osebno higieno otroka ter štirje obroki: zajtrk, malica, kosilo, malica, aji, sokovi; plenice za enkratno uporabo, slin ki, mazila; material za ustvarjanje: papir, barvice, voš enke, tempera barve, prstne barve, lepila, plastelin, glina; instrumenti, otroške knjige ter raznovrstne igra e.« (Navihan ki ... 2008).

¹⁶ Tu spoznavajo cilje in na elu vzgojno-izobraževalnega dela z otroki. Obravnavajo naslednje teme: Varuhinja otrok na domu v vzgojno-izobraževalnem sistemu - usmeritve za vzgojno-izobraževalno delo in supervizija, Organizacija dnevne rutine - na rtovanje in okvir, Dojen ki - prehranjevalne in spalne navade, Individualno in skupinsko delo (Early Childhood Education ... 2000, str. 46-47; The Clearinghouse. Table 1.24).

razvoju otroka, o sodelovalnih procesih med otroci, z varuhinjami otrok na domu, vzgojiteljicami v vrtcih in starši, spoznavajo pa tudi kakovostne delovne pogoje za izvajanje dejavnosti varovanja otrok na domu.¹⁷ Varuhinje otrok na domu pa se lahko udeležujejo tudi dodatnih strokovnih usposabljanj, ki obravnavajo problematiko socialno ranljivih družin, delo z otroki imigrantov, delo z begunci in spoznavanje temeljev prve pomoči (Early Childhood Education... 2000, str. 46-47; The Clearinghouse ... Table 1.24).

Od leta 1997 izvajajo na Danskem za varuhinje otrok na domu, enoletni program izobraževanja na srednji stopnji¹⁸ - PGU (Paedagogisk grunduddannelse). Vanj se lahko vpišejo osebe, ki imajo srednjo stopnjo izobrazbe socialne ali zdravstvene smeri, ali posameznice, ki so končale kak drug program na srednji stopnji in so v zadnjih treh letih pred vpisom v program PGU vsaj eno leto opravljale delo varuhinje otrok na domu. Program obsega: danščino, teorijo edukacije, poznavanje kulture, poznavanje področij kurikula, glasbeno vzgojo, likovno vzgojo, sociologijo in zdravstveno vzgojo. Varuhinje otrok na domu dobijo, če so vključene v to obliko izobraževanja plačilo, ki jim nadomesti izpad dohodka, ker ne opravljajo dejavnosti, temveč obiskujejo šolo, stroške izobraževanja pa imajo povrnjene. Za ta program se odloča zelo malo varuhinj otrok na domu (Early Childhood Education ... 2000, str. 47; Upper Secondary Education 2007).

Na Finskem imajo vzgojiteljice v vrtcu končan triletni študij na prvi bolonjski stopnji (angl. Bachelor degree in Early Childhood Education or Social Science), nekatere pa imajo končan študij na drugi bolonjski stopnji (angl. Master's level). Pomočnice vzgojiteljice imajo končano izobraževanje na srednji stopnji¹⁹ (angl. secondary vocational training) za medicinske sestre (prav tam, str. 321). Podobno kot pomočnice vzgojiteljice morajo imeti varuhinje otrok na domu končano izobraževanje na srednji stopnji, smer ali program, ki ga morajo končati, pa ni predpisan (Heinamaki 2008, str. 7). Udeležiti pa se morajo obveznega, najmanj 250 ur trajajočega strokovnega usposabljanja (The Clearinghouse ... Table 1.24). Dolžina usposabljanja variira in je odvisna od kompetenc varuhinje otrok na domu in njenih morebitnih delovnih izkušenj na tem delovnem mestu (Starting Strong II... 2006, str. 322).

Na Švedskem je za vzgojiteljice v vrtcih zahtevano končano triinpolletno univerzitetno izobraževanje (angl. university degree), za pomočnice vzgojiteljice je zahtevana izobrazba na srednji stopnji (angl. upper secondary training). Večina pomočnic vzgojiteljic pa ima pridobljeno diplomu v triletnih strokovnih programih na postsekundarni stopnji (prav tam, str. 409). Švedska Nacionalna komisija za vzgojo in izobraževanje (angl. National Agency for Education) priporoča, naj imajo varuhinje na domu vsaj tako stopnjo izobrazbe, kot je zahtevana za pomočnice

¹⁷ Teme, ki jih obravnavajo so: Otrokov razvoj - motori ni, govorni, emocionalni in socialni, Vzgojno-izobraževalni vidik varovanja - igra in uenje, Komunikacija in sodelovanje s starši, kolegicami in vzgojiteljicami, Varovanje otrok - delovno mesto doma, Ergonomika - delovni položaj varuhinje otrok na domu, Hrana in zdravje, Zakonodaja, pravila in ureditev (prav tam).

¹⁸ Izobraževanje na srednji stopnji traja na Danskem od dveh do štiri leta (Country Summaries ... 2007).

¹⁹ Splošno in strokovno izobraževanje na srednji stopnji traja na Finskem in na Švedskem praviloma tri leta (Country Summaries ... 2007).

vzgojiteljice v vrtcih, torej srednjo stopnjo (Starting Strong II ... 2006, str. 412). Okoli 70 % varuhinj otrok na domu ima enako izobrazbo kot pomočnice vzgojiteljice v vrtcih (Starting Strong II ... 2006, str. 412). To pomeni, da večina občin, ki organizirajo varovanje otrok na domu, glede formalne izobrazbe varuhinj na domu upošteva priporočilo Nacionalne komisije za vzgojo in izobraževanje. V vsaki občini pa se lahko odločijo za dodatno usposabljanje varuhinj otrok na domu in glede na to pripravijo program usposabljanja (Descriptive data on ... 2006, str. 26).

V Sloveniji so v vrtcih zaposlene vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice, v vzgojno-varstveni družini pa za otroke prvega starostnega obdobja to obliko vzgoje in varstva izvajajo vzgojiteljice ali pomočnice vzgojiteljice, ki so zaposlene v vrtcu, za otroke drugega starostnega obdobja pa vzgojiteljice, ki so zaposlene v vrtcu ali zasebne vzgojiteljice (ZVrt 2005, 18. člen in Novela ZVrt 2008, 5. člen). Vzgojiteljica ima lahko končan višješolski ali visokošolski strokovni študijski program predšolske vzgoje. Vzgojiteljica predšolskih otrok je lahko tudi oseba, ki je končala univerzitetni študijski program in si pridobila strokovni naslov profesor, ali oseba, ki je končala univerzitetni študijski program s področja izobraževanja, umetnosti, humanističnih ved in družboslovja ali pa oseba, ki je končala visokošolski strokovni ali univerzitetni študijski program iz socialnega dela in je opravila študijski program za izpopolnjevanje iz predšolske vzgoje (Pravilnik o normativih in kadrovskih pogojih ... 2005, 8. člen). Enake izobrazbene pogoje mora izpolnjevati oseba, ki se želi vpisati v register zasebnih vzgojiteljic. Pomočnica vzgojiteljice pa mora imeti končan izobraževalni program srednjega strokovnega izobraževanja iz predšolske vzgoje, ali zaključen četrti letnik gimnazije in opravljen program poklicnega tečaja predšolska vzgoja (prav tam).

Varuhinja predšolskih otrok mora imeti končan najmanj program srednjega strokovnega ali splošnega izobraževanja z dodatno pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo oz. mora izpolnjevati pogoje za strokovno delavko na področju vzgoje in izobraževanja. Vendar se bo ta pogoj, kot določajo prehodne določbe, povsem uveljavil »/.../ šele leta 2013, do takrat pa se lahko registrirajo tudi vsi tisti, ki imajo končano najmanj srednje poklicno oz. strokovno izobraževanje ali najmanj 10 let delovnih izkušenj kot strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja. Posebna prehodna določba torej omogoča nižji izobrazbeni pogoj za varuha predšolskih otrok do leta 2013, z namenom, da se čim širšemu krogu oseb, ki so do sedaj varstvo otrok opravljale 'na črno', omogoči registracijo njihove dejavnosti. Do 1. 1. 2013 se lahko kot varuh registrira vsak, ki ima končano najmanj srednjo poklicno šolo /.../« (Novela ZVrt 2008, 27. člen). Smer oz. program srednje poklicne šole, ki ga mora dokončati, ni predpisan. V Sloveniji je sprejet tudi Poklicni standard varuha/varuhinje predšolskih otrok (2007), vendar še vedno ni sprejet Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicni standard varuh/varuhinja predšolskih otrok, zato te nacionalne poklicne kvalifikacije v Sloveniji doslej ni pridobil oz. mogel pridobiti še nihče. To pa do leta 2013 tudi ni potrebno.

Sklenemo lahko, daje visoka stopnja izobrazbe zahtevana izobrazba vzgojiteljice v vseh štirih primerjanih državah (traja 3 leta oz. 3 leta in pol) (Predšolska vzgoja in ... 2009, str. 107). Za pomočnice vzgojiteljic je v Sloveniji zahtevana srednja stopnja izobrazbe, pridobljena po programih ustreznega strokovnega izobraževanja ali splošnega izobraževanja z dodatnim enoletnim poklicnim tečajem, na Danskem, Finskem in Švedskem pa prav tako srednja stopnja izobrazbe, ki se pridobi po programih srednjega splošnega ali poklicnega oziroma strokovnega izobraževanja, ki v teh državah praviloma traja 3 leta.

Primerjalno gledano, imamo v Sloveniji, višje zahteve glede stopnje končane formalne izobrazbe za varuhinje predšolskih otrok, kot jih imajo na Danskem za varuhinje otrok na domu (kjer za opravljanje dejavnosti ne zahtevajo nobene končane stopnje formalne izobrazbe), smo pa glede zahtev končane stopnje formalne izobrazbe varuhinj predšolskih otrok primerljivi z zahtevami glede končane stopnje formalne izobrazbe varuhinj otrok na domu na Finskem in Švedskem. Zahtevana končana stopnja formalne izobrazbe za vzgojiteljico v vzgojno-varstveni družini za drugo (ne pa za prvo!) starostno obdobje otrok pa je v Sloveniji višja, kot je za varuhinjo na domu na Danskem, Švedskem in Finskem; zahtevana končana stopnja formalne izobrazbe pomočnice vzgojiteljice v vzgojno-varstveni družini pa je enaka tisti, ki jo na Švedskem in Finskem zahtevajo za varuhinjo otrok na domu (kot že zapisano, pa na Danskem za izvajanje te dejavnosti sploh ne zahtevajo končane stopnje formalne izobrazbe).

Podatki o organizaciji VOD, vključenosti otrok v VOD in o nekaterih kazalnikih kakovosti

V preglednici 1 smo združili podatke o starosti otrok, vključenih v VOD, ustanoviteljstvu, poslovnem času, trajanju programov, deležu vključenih otrok, velikosti skupin in razmerju med številom otrok in odraslih v skupini, povprečni dnevni vključenost otrok v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem ter podatke o vzgojno-varstvenih družinah v Sloveniji, ki so objavljeni v različnih virih. Tam, kjer je to mogoče, pa smo v preglednico vnesli tudi podatke, ki veljajo za varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji.

Država	Danska	Finska	Švedska	Slovenija: vzgojno- varstvena družina	Slovenija: varuhinja predšolskih otrok
<i>Ustanovitelj/ica</i> ²⁰	Občina	Občina ali zasebna vzgojiteljica	Občina	Vrtec ali zasebna vzgoji- teljica ²¹	Zasebnica, ki izpolnjuje pogoje za vpis v razvid
<i>Poimenovanje izvajalke dejavnosti</i> ²²	Varuhinja otrok na domu	Varuhinja otrok na domu	Varuhinja otrok na domu	Vzgoji- teljica ali pomočnica vzgojiteljice, zasebna vzgojiteljica	Varuhinja predšolskih otrok
<i>Poslovni čas</i> ²³	7.00-18.00 ²⁴	7.00-17.00	6.30-18.00 ²⁵	Enak kot v vrtcih	Ni podatka.
<i>Trajanje</i> ²⁶	Celodnevno vse leto	Celodnevno vse leto, poldnevno (4-5 ur)	Celodnevno vse leto	Celodnevno vse leto	Ni podatka.
<i>Starost (v letih) vključenih otrok</i> ²⁷	0-14	0-7	0-12	1-6	1-6
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (otroci mlajši kot 3 leta)</i> ²⁸	83 %	36 %	66 %	39 %	/

²⁰ Publicly-funded ECEC services for 0-3 and 3-6 . 2000 in ZVrt 2005 in Novela ZVrt 2008.

²¹ Novela ZVrt 2008, 5. člen.

²² Starting Strong II ... 2006, ZVrt 2005 in Novela ZVrt 2008.

²³ Publicly-funded ECEC services for 0-3 and 3-6 ... 2000. V večini evropskih držav institucije predšolske vzgoje ponujajo podaljšan odpiralni čas in se prilagajajo potrebam zaposlenih staršev. V vseh nordijskih državah so celodnevni programi vrta pravilo (delujejo od jutra do večera). Na Finskem so lahko institucije za predšolsko vzgojo odprte do večera in čez konec tedna (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 73). V literaturi pa nismo zasledili podatka, kakšen je natančen poslovni čas vrtcev v primerjanih državah.

²⁴ Poln delovni čas zaposlenih na Danskem šteje 37 ur. Poln delovni čas varuhinje otrok na domu pa 48 ur na teden ali 36, če izvaja le poldnevno varovanje. Največje dnevno število delovnih ur je 11 (Nielsen 2003, str. 19). če delajo varuhinje prek polnega delovnega časa, imajo pravico do 50-odstotnega plačila nadur ali pa nadomestnega prostega časa (prav tam, str. 20).

²⁵ Vsaka občina na Švedskem se pogaja z lokalnim sindikatom varuhinj otrok na domu o dolžini delovnega tedna. Zato so razlike med njimi precej velike. Delovni teden varuhinje otrok na domu navadno obsega od 40 do 50 ur. Ker delajo mnogi starši dalj časa ali pa v času, ko varuhinja otrok na domu ne dela več, morajo za otroka priskrbeti alternativno varovanje. Po navadi je to odprti vrtec (Karlsson 2003, str. 151).

²⁶ Starting Strong II ... 2006 in ZVrt 2005.

²⁷ Starting Strong II ... 2006 in ZVrt 2005 in Novela ZVrt 2008. Kot vidimo v preglednici 1, so v VOD na Danskem in Švedskem vključeni tudi šoloobvezni otroci pred in po končanem pouku.

²⁸ Predšolska vzgoja in varstvo . 2009.

Država	Danska	Finska	Švedska	Slovenija: vzgojno- varstvena družina	Slovenija: varuhinja predšolskih otrok
<i>Delež otrok, vključenih v VOD oz. vzgojno-varstveno družino (starost od 0 do 3 leta)</i>	45 % ²⁹	54 % ³⁰	5,5 % ³¹	0,45 % ³²	/
<i>Delež otrok vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 3 leta)</i>	92 %	40 %	81 %	70 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 4 leta)</i> ³³	88 %	49 %	88 %	80 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 5 let)</i> ³⁴	88 %	58 %	89 %	82 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 6 let)</i> ³⁵	95 %	99 %	98 %	6 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v VOD oz. vzgojno-varstveno družino (starost 3 do 6 let)</i>	2 % ³⁶	15,4 % ³⁷	5,7 % ³⁸	0,11 % ³⁹	/

²⁹ The Education System in Denmark 2007/0. To so otroci, stari od 0 do 2 leti, ki so v tako velikem deležu vključeni v VOD predvsem na podeželju. Otroci od drugega leta pa so povečini vključeni v vrte (Cleveland in Krashinsky 2003, str. 7; Starting Strong II ... 2006, str. 412).

³⁰ Joint Employment Report ... 2004.

³¹ The Educational System in Sweden 2007/08.

³² Otroci, vključeni v ... 2009

³³ Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009.

³⁴ Glej op. 32.

³⁵ Glej op. 32.

³⁶ The Education System in Denmark 2007/08.

³⁷ Joint Employment Report ... 2004.

³⁸ The Educational System in Sweden 2007/08.

³⁹ Otroci, vključeni v ... 2009.

Država	Danska	Finska	Švedska	Slovenija: vzgojno- varstvena družina	Slovenija: varuhinja predšolskih otrok
Število otrok v skupini v VOD oz. vzgojno-varstveni družini in pri varuhinji predšolskih otrok (ne glede na starost otrok)	4-5 ⁴⁰	1-4 ⁴¹	3-8 ⁴²	V vzgojno-varstveni družini so lahko v skupini: - prvega starostnega obdobja najmanj 4 in največ 6 otrok, - drugega starostnega obdobja najmanj 5 in največ 8 otrok, - v starostno kombinirani skupini najmanj 5 in največ 7 otrok. ⁴³	Največ 6 otrok. ⁴⁴
Razmerje med številom otrok in odraslih v skupini v VOD oz. v vzgojnovarstveni družini in pri varuhinji predšolskih otrok	3 : 1 ⁴⁵	4 : 1 ⁴⁶	5-6 : 1 ⁴⁷	6 : 1 oz. 8 : 1 oz. 7 : 1	6 : 1

⁴⁰ Family day-care in Denmark 2005. Na Danskem standardi in normativi niso nacionalno predpisani (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 86).

⁴¹ Starting Strong II ... 2006. V skupini so največ štirje otroci, ki obiskujejo celodnevni program VOD. Dodatno pa je lahko v skupini en predšolski ali šolski otrok, ki obiskuje poldnevni program VOD (Starting Strong II ... 2006, str. 322). Največje dovoljeno število otrok v skupini vključuje tudi varuhinjine predšolske otroke (Valimaki in Lindberg 2004).

⁴² Publicly-funded ECEC services for 0-3 and 3-6 ... 2000. Podatek je zastarel, saj je objavljen leta 2000, a v literaturi in internetnih virih nismo zasledili novejšega podatka. Zato bomo ta podatek v besedilu interpretirali z veliko previdnosti.

⁴³ Pravilnik o normativih in kadrovskih pogojih . 2005, 36. člen.

⁴⁴ Novela ZVrt 2008, 24.a člen.

⁴⁵ The Education System in Denmark 2007/08.

⁴⁶ Starting Strong II ... 2006.

⁴⁷ The Educational System in Sweden 2007/08.

Država	Danska	Finska	Švedska	Slovenija: vzgojno- varstvena družina	Slovenija: varuhinja predšolskih otrok
Povprečna dnevna vključenost v VOD otrok	7,25 ure	Ni podatka	5,6 ure ⁴⁸	Praviloma enaka kot v vrtce. Vrtci se glede poslovnega časa prilagajajo potrebam starše, Otrok pa je lahko v vrtcu največ 9 ur.	Ni podatka.

Preglednica 1: Varovanje otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem, vzgojno-varstvena družina in varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji: ustanovitelj/ica, poimenovanje izvajalke dejavnosti, poslovni čas, trajanje, starost (v letih) vključenih otrok, delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje, delež otrok, vključenih v VOD, število otrok v skupini, razmerje med številom otrok in odraslih v skupini, povprečna dnevna vključenost otrok.

Ob interpretaciji podatkov, navedenih v preglednici 1, opozarjamo, da so viri, iz katerih navajamo podatke, različni. Novejših podatkov, zbranih na enem mestu, namreč v enem viru, nismo zasledili, zato smo v preglednico vpisali podatke iz različnih virov.⁴⁹

V institucionalne oblike predšolske vzgoje (vrtci in vzgojno-varstvene družine) je v Sloveniji vključeno 39 % otrok mlajših od treh let (Predšolska vzgoja in varstvo 2009, str. 55). To je delež, ki je primerljiv z deležem otrok, mlajših od teh let, ki so vključeni v institucije predšolske vzgoje na Finskem (36 %), ob tem pa je pomembno nižji, kot je delež otrok, mlajših od treh let, ki so vključeni v institucije predšolske vzgoje na Danskem (83 %) in švedskem (66 %) (Predšolska vzgoja in varstvo 2009, str. 55-56).⁵⁰

Po podatkih Eurostata je bilo v Sloveniji v šolskem letu 2005/06 v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 70 % otrok, starih 3 leta, ta delež pa je na Danskem znašal 92 %, na Finskem 40 % in Švedskem 81 % triletnikov. Med 4 leta starimi otroki je bilo v Sloveniji v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 80 % otrok, na Danskem 88 %, Finskem 49 % otrok in na Šved-

⁴⁸ Na prvi pogled ta podatek kaže, da predšolski otroci na Švedskem ne preživijo vsega dneva v VOD, saj preživijo v VOD manj časa, kot po navadi traja delavnik staršev. Vprašanje pa je, koliko ta trditev drži, če vemo, da so v VOD vključeni tudi šoloobvezni otroci, ki prihajajo v VOD pred poukom in po njem - torej so vključeni v polnevni program VOD. Poleg tega na Švedskem starši v nekaterih primerih kombinirajo različne oblike predšolske vzgoje.

⁴⁹ Zato se nekateri podatki prekrivajo in jih je težko objektivno interpretirati.

⁵⁰ Podatki, navedeni v tem delu besedila, se nanašajo na referenčno obdobje 2004-2006, zato niso v celoti primerljivi (Predšolska vzgoja in varstvo . 2009, str. 55) oz. jih treba previdno interpretirati.

skem 88 % štiriletnikov. V Sloveniji je bilo v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 82 % otrok, starih 5 let, na Danskem 88 %, na Finskem 58 % in na Švedskem 89 % petletnikov. V Sloveniji je bilo med 6 let starimi otroki 6 % otrok vključenih v institucionalne oblike predšolske vzgoje, na Danskem 95 %, Finskem 99 % in na Švedskem 98 % (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 57). Podatki kažejo, da je bil v Sloveniji v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključen manjši delež 3, 4, 5 in seveda 6 let starih otrok (večina letih že obiskuje šolo) kot na Danskem in švedskem in večji delež 3, 4 in 5 let starih otrok kot na Finskem.

Podatki (glej preglednico 1) o deležu otrok, ki so vključeni v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem sicer niso primerljivi, ker niso zbrani po isti metodologiji (različno stari otroci, različna časovna obdobja) kot podatki o deležu otrok vključenih v druge institucionalnih oblike predšolske vzgoje, menimo pa, da jih lahko uporabimo za oceno stanja na tem področju. Tako ocenjujemo, da je v prvi starostni skupini na Danskem in Finskem v VOD vključena (okoli) polovica vseh otrok, ki so vključeni v eno izmed institucionalnih oblik predšolske vzgoje, na švedskem pa je ta delež precej nižji; delež otrok druge starostne skupine vključenih v VOD pa je v primerjavi s celotnim deležem otrok vključenih v eno izmed institucionalnih oblik predšolske vzgoje v tej starostni skupini v vseh treh primerjanih državah bistveno nižji. Deleža otrok, ki jih v Sloveniji varujejo varuhinje predšolskih otrok, ki so vpisane v register, ne poznamo, ker Ministrstvo za šolstvo in šport teh podatkov ne zbira. Imamo pa registriranih 46 varuhinj predšolskih otrok (Seznam varuhov ... 2009). Na podlagi tega lahko ocenimo, da - če vse registrirane varuhinje oz. varuhi opravljajo dejavnost - varujejo največ 276 predšolskih otrok. V Sloveniji pa je bilo v šolskem letu 2007/08 v 14 vzgojno-varstvenih družin vključeno 89 otrok, to je 0,45 % otrok prve starostne skupine, vključenih v institucionalno predšolsko vzgojo, in 0,11 % otrok druge starostne skupine, vključenih v institucije predšolske vzgoje v Sloveniji (Statistične informacije. 2008). Kot smo zapisali že v uvodu, pa je po oceni Računskega sodišča v Sloveniji okoli 10.000 otrok vključeno v varstvo na sivem trgu. Ocena o številu otrok, ki jih varujejo doslej registrirane varuhinje predšolskih otrok, kaže, da umestitvev instituta varuhinje predšolskih otrok v Zakon o vrtcih ni dosegla zelenega cilja ureditve dejavnosti varuhinj predšolskih otrok na sivem trgu (Izhodišča in podlage za ... 2007, str. 2). Podatek o deležu otrok, vključenih v vzgojno-varstvene družine v Sloveniji, kaže, da je primerjalno gledano v Sloveniji - ob tem ko imamo v institucije predšolske vzgoje (v prvi in drugi starostni skupini) vključen nižji delež predšolskih otrok kot na Danskem in švedskem in večji delež otrok kot na Finskem - v vzgojno-varstvene družine v Sloveniji vključen skoraj zanemarljivo majhen delež otrok.

Na Danskem normativi določajo, da je v VOD lahko največ 5 otrok (Family day-care in Denmark 2005, str. 10), na Finskem največ 4 otroci (Starting Strong II ... 2006) in na švedskem 8 otrok (Publicly-funded ECEC services for 0-3 and 3-6 ... 2000) ne glede na to, koliko so otroci stari. V Sloveniji ima varuhinja predšolskih otrok lahko v varstvu največ 6 otrok, ne glede na to koliko so stari oz. v katero starostno skupino otroci sodijo (Novela ZVrt 2008, 24.a člen). V Sloveniji

je torej normativ glede največjega števila otrok v skupini varuhinje predšolskih otrok višji, kot v VOD na Danskem za enega otroka in za dva otroka višji kot v VOD na Finskem. Le na Švedskem je ta normativ višji od slovenskega, ob tem pa opozarjamo, da je podatek iz leta 2000, ker v literaturi in internetnih virih novejšega podatka nismo zasledili (glej op. 42). Če ta normativ na Švedskem še vedno velja, ima varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji v skupini dva otroka manj kot je največje dovoljeno število otrok v skupini varuhinje otrok na domu na Švedskem, toda ob tem velja poudariti, da to število na Švedskem vključuje tudi starejše otroke, ki so v VOD vključeni pred ali po pouku, torej niso vključeni v celodnevni program VOD.

V vzgojno-varstveni družini, ki je glede intencionalne predšolske vzgoje, ki se izvaja po javnoveljavnem programu, primerljiva z VOD je lahko glede na normativ v prvi starostni skupini največ 6, v drugi starostni skupini največ 8 in v kombiniranem oddelku največ 7 otrok (Pravilnik o normativih in kadrovskih pogojih ... 2005, 36. člen.). Vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice, ki je zaposlena v vrtcu ali zasebna vzgojiteljica, ki dela s prvo starostno skupino otrok v vzgojno-varstveni družini, ima tako v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem glede na največje dovoljeno število otrok v skupini enega otroka več, primerjalno gledano z varuhinjo otrok na domu na Finskem pa dva otroka več. V primerjavi s Švedsko (podatek iz leta 2000) pa ima v skupini dva otroka manj kot varuhinja predšolskih otrok na Švedskem. Vzgojiteljica, ki je zaposlena v vrtcu ali zasebna vzgojiteljica, ki dela z drugo starostno skupino otrok v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji, pa ima v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem v skupini tri otroke več, v primerjavi z varuhinjo otrok na Finskem pa štiri otroke več v skupini, glede na podatek iz leta 2000 pa enako število otrok v skupini kot varuhinja otrok na domu na Švedskem. Vzgojiteljica ali zasebna vzgojiteljica, ki dela v kombiniranem oddelku v vzgojno-varstveni družini, pa ima v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem v skupini dva otroka več in v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Finskem tri otroke več v skupini. Glede na podatek iz leta 2000 pa ima enega otroka manj v skupini kot varuhinja otrok na domu na Švedskem.

Primerjava razmerja med številom otrok in odraslih v skupini⁵¹, ki jih varuje varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji - 6 : 1 (Novela ZVrt 2008, 24.a člen) z razmerjem med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem - 3 : 1 (The Education System in Denmark 2007/08, str. 38), Finskem - 4 : 1 (Starting Strong II ... 2006, str. 318) in Švedskem - 5 do 6 : 1 (Starting Strong II ... 2006, str. 409) pokaže, da je razmerje med številom otrok in odraslih, ki jih varuje varuhinja predšolskih otrok, v Sloveniji višje, kot je razmerje med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in enako kot na Švedskem. Je pa res, da varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji ne izvajajo intencionalne predšolske vzgoje, ki se

⁵¹ Iz virov, ki jih navajamo, ni mogoče razbrati po kakšni metodologiji ali kako so izračunana razmerja med številom otrok in odraslih v skupini v varovanju otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem (ali je v izračunu upoštevano izvajanje celodnevni in poldnevni programov, ali del otrok obiskuje le poldnevni program, ali je v skupini del časa več odraslih ...).

izvaja po javnoveljavnem programu, in je to razliko v razmerju med številom otrok in odraslih mogoče utemeljiti tudi s tem, da opravljajo samo varstvo otrok.

Primerjava največjega možnega razmerja med številom otrok in odraslih v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji z razmerji med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem pokaže, da je razmerje med številom otrok in odraslih v starostno homogenih oddelkih v Sloveniji višje (6 : 1) kot v VOD na Danskem (3 : 1), Finskem (4 : 1) in višje oz. enako kot na Švedskem (5-6 : 1). Tudi primerjava razmerja med številom otrok in odraslih v starostno heterogenih oddelkih v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji, z razmerji med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem pokaže, da je razmerje med številom odraslih in otrok v starostno heterogenih oddelkih v Sloveniji višje (8 : 1) od razmerja med številom odraslih in otrok VOD na Danskem (3 : 1), Finskem (4 : 1) in Švedskem (5-6 : 1). Razmerja med številom otrok in odraslih v vzgojno-varstveni družini so v Sloveniji višja kot razmerja v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem tudi v starostno kombiniranih oddelkih (v Sloveniji 7 : 1; na Danskem 3 : 1, na Finskem 4 : 1 in na Švedskem 5-6 : 1 ne glede na to, za kakšne oddelke glede na starost otrok gre).⁵²

Sklep

V zakonih, ki urejajo institucionalno predšolsko vzgojo na Danskem, Finskem in Švedskem, ni rešitve, ki bi bila podobna institutu varuhinje predšolskih otrok, ki je uzakonjena v Novela ZVrt 2008 v Sloveniji. Institut varovanja otrok na domu, ki ga poznajo sistemske ureditve institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem, je na prvi pogled morda podoben institutu varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji, toda v primerjanih državah izvajajo varuhinje otrok na domu javnoveljavne programe, ki so v teh državah usklajeni s kurikuli, ki veljajo za vrtce. To je dejavnost, ki zajema vzgojo, izobraževanje in varstvo predšolskih otrok. V obravnavanih treh državah v zakonih, ki urejajo institucionalno predšolsko vzgojo, sploh ni instituta, ki bi zagotavljal le varstvo otrok, medtem ko so njihovi starši zaposleni. Varovanje na domu je tako - primerjalno gledano - glede programa predšolske vzgoje bližje naši rešitvi vzgojno-varstvene družine.

Primerjava podatkov, ki zadevajo institut varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji - financiranje, delež vključenih otrok, formalna stopnja izobrazbe strokovnih delavk, število otrok v skupini in razmerje med številom otrok in odraslih v skupini - nam pokaže, da to ni rešitev, ki bi bila glede na navedene parametre, enaka ali podobna institutu varovanja otrok na domu na Danskem,

⁵² V času, ko je nastajalo to besedilo so na Ministrstvu za šolstvo in šport pripravili predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (v nadaljevanju: Predlog novele 2009), ki je bil v javni razpravi od 23. 11. 2009 do 3. 1. 2010. V Predlogu novele 2009 sta med rešitvami dve novi obliki predšolske vzgoje - vzgojna skupina in vzgojna družina. Resnici na ljubo, je od obeh oblik nova samo vzgojna skupina, vzgojna družina pa je le novo poimenovanje za vzgojnovarstveno družino, pri čemer predlagatelj spremembe imena ni utemeljil.

Finskem in Švedskem. Vzgojno-varstvena družina, ki jo organizira vrtec ali zasebna vzgojiteljica v Sloveniji, pa je primerljiva z rešitvijo varovanja otrok na domu na Danskem, Finskem in švedskem, kar zadeva dejavnost in financiranje. Presega pa zahteve glede formalne stopnje izobrazbe varuhinj otrok na domu na Finskem in Švedskem. Za vzgojno-varstveno družino, ki jo v Sloveniji organizira vrtec ali zasebna vzgojiteljica, velja višji normativ glede števila otrok v oddelku kot pri varovanju otrok na domu na Danskem in Finskem in - če velja podatek iz leta 2000 - nižji oz. enak kot na Švedskem (odvisno od starostne skupine otrok). Tudi razmerja med številom odraslih in otrok so v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji, gledano primerjalno, višja kot na Danskem, Finskem in Švedskem pri varovanju otrok na domu.

Primerjalna analiza je pokazala, da rešitev varuhinje predšolskih otrok ne sodi v Zakon o vrtcih, in to predvsem zato, ker zagotavlja samo varstvo otrok, to pa je rešitev, ki jo sistemi s primerljivo sistemsko ureditvijo institucionalne

Predlagatelj v obravnavanem dokumentu ni definiral razlike med vzgojno skupino in vzgojno družino. V oceni finančnih posledic sprejetja Predloga novele 2009 je zapisal, da bo v Sloveniji organizirano okoli 100 vzgojnih skupin, v katere bo predvidoma vključenih od 500 do 700 otrok (prav tam, str. 4). Iz tega je mogoče razumeti, da bo v vzgojno skupino vključenih od 5 do 7 otrok. Če se bodo predvidevanja iz ocene finančnih posledic uresničila, bo za vzgojno skupino v veljavi normativ, ki ga doslej ne srečamo pri nobeni obliki predšolske vzgoje. Predlagatelj pa podobne ocene, kot za vzgojno skupino, ne zapiše za vzgojno družino. Tako iz gradiva ni mogoče razbrati, ali snovalci rešitev predvidevajo, da se bo normativ, ki sedaj velja za vzgojnovarstveno družino ohranil, ali spremenil v smislu opisanih predvidevanj, ki naj bi veljala za vzgojno skupino. Strokovno namreč ni razlogov za različna normativa v vzgojni skupini in vzgojni družini.

Primerjava rešitve vzgojne skupine in vzgojne družine v Predlogu novele 2009 pokaže, da je mogoče celo to, da se bosta ti dve obliki predšolske vzgoje razlikovali glede števila strokovnih delavk v skupini otrok in glede zahtevane izobrazbe zaposlenih strokovnih delavk v nji. Predšolsko vzgojo v vzgojni družini in vzgojni skupini, kot predlaga Predlog novele 2009 »/.../ opravljajo osebe, ki izpolnjujejo pogoje za vzgojitelja in pomočnika vzgojitelja. V vzgojni skupini morata biti v dnevnem programu hkrati prisotna vzgojitelj in pomočnik vzgojitelja vsaj šest ur.« (Prav tam, 4. člen). Kot določa Predlog novele 2009 bosta torej v vzgojni skupini del časa prisotni dve strokovni delavki. Zapisa o tem, kako bo s tem v vzgojni družini, v Predlogu novele 2009, ni. Predlog ne omenja sprememb v kadrovskih normativih za vzgojno družino, zato predvidevamo, da bo v vzgojni družini tako kot doslej v vzgojnovarstveni družini zaposlena le ena strokovna delavka (Pravilnik o vzgojno-varstvenih družinah 1996, 1. člen). Ta mora imeti za izvajanje dejavnosti izven zgradbe in igrišča ob stavbi, kjer poteka dejavnost vzgojnovarstvene družine »/.../ zaradi večje varnosti /.../ vsaj še enega polnoletnega spremljevalca. Če je dejavnost vezana na prevoz, morata oddelek otrok poleg vzgojitelja spremljati še najmanj dva polnoletna spremljevalca.« (Pravilnik o normativih. 2005, 43. člen). V pravilniku ni določena izobrazba spremljevalca. Prav tako določbe o tem ni v Pravilniku o vzgojno-varstveni družini, ki določa, da mora v Pogodbi o vzgojnovarstveni družini vrtca biti opredeljeno »/.../ število delavcev, ki poleg nosilca izvajanja izvajajo vzgojo in varstvo otrok v vzgojno-varstveni družini in drugo s tem povezano delo /.../« (1996, 7. člen). Zato menimo, da bi moral predlagatelj zakonskih sprememb enako, kot je določil prisotnost strokovnih delavk v vzgojni skupini, storiti tudi za vzgojno družino.

Predlog novele 2009 uvaja tudi novost, da lahko starši posredujejo »/.../ pobudo občini in javnemu vrtcu na njenem območju, da v prostorih, ki jih poiščejo, javni vrtec in občina organizirata izvajanje programa v vzgojni družini ali vzgojni skupini.« (Prav tam, 2. člen). Ta rešitev je strokovno sporna zaradi določbe, da imajo prednost pri vključitvi v vzgojno družino oziroma v vzgojno skupino otroci staršev, ki so poiskali oz. našli prostor za izvajanje programa v vzgojni skupini ali vzgojni družini. Rešitev ne udejanja načel enakih možnosti, pravičnosti in enake obravnave vseh (predšolskih) otrok, saj prostora ne more poiskati vsak starš in s tem otroku zagotoviti predpravo za vpis v javni vrtec oz. v predlagani obliki predšolske vzgoje.

predšolske vzgoje ne vključujejo v svoje zakone. Varstvo otrok na sivem trgu lahko urejajo zakoni, ki zajemajo področje dela, družine in socialnih zadev. Tako rešitev poznajo na primer na Islandiji.⁵³ Smiselno pa bi bilo opraviti razpravo o tem, ali je mogoče dopolniti zakonske zahteve glede varuhinje predšolskih otrok na domu tako, da bi to dejavnost oprli na javnoveljavni program intencionalne predšolske vzgoje, podobno kot je na Finskem, Danskem in Švedskem.⁵⁴ Za to pa morala država zagotoviti dodatna javna sredstva in dejavnost financirati enako kot druge oblike institucionalne predšolske vzgoje.

Glede ohranjanja kakovosti institucionalne predšolske vzgoje v Sloveniji pa bi morali razmisliti tudi o tem, kako urediti delovanje vzgojno-varstvenih družin, da bi se v te vključeval večji delež otrok. Vendar moramo najprej poudariti, da strokovno zavračamo rešitev, ki jo je uzakonila Novela ZVrt 2008, v tistem delu, ki določa, da vzgojo in varstvo otrok v prvem starostnem obdobju v vzgojno-varstveni družini lahko opravlja pomočnica vzgojiteljice. Res je, da v primerjanih državah delo varuhinj otrok na domu lahko opravljajo osebe, ki imajo srednjo stopnjo izobrazbe, toda to je rešitev, ki je po našem mnenju ne kaže posnemati, če želimo ohraniti že doseženo raven kakovosti predšolske vzgoje. Ugotovitve tujih raziskav namreč kažejo, da se stopnja izobrazbe strokovne delavke pozitivno povezuje z otrokovim socialnim razvojem (Loeb, Fuller in Kagan 2004, v Marjanovič Umek 2005, str. 24), ugotovitve domačih raziskav, v kateri so avtorice (Marjanovič Umek idr. 2005; Marjanovič Umek 2006) ocenjevale kakovost vrtca, pa kažejo, da je izobrazba strokovnih delavk, ki sodi med strukturne kazalnike kakovosti, pomembna pri zagotavljanju pozitivnega učinka vrtca na otrokov razvoj. Ker v vzgojno-varstvenih družinah izvajajo enak javnoveljavni program kot v vrtcih, menimo, da lahko ugotovitve vezane na programe vrtca apliciramo tudi na program vzgojno-varstvene družine. Ugotovitve prve slovenske vzdolžne raziskave o učinku vrtca na otrokov socialni, osebnostni, miselni in govorni razvoj ter na pripravljenost na vstop v šolo kažejo, da vrtec pomembno učinkuje na govorni razvoj otrok, katerih matere imajo nizko stopnjo izobrazbe in ki pogosto živijo v manj spodbudnem družinskem okolju (Marjanovič Umek idr. 2006). Avtorice raziskave poudarjajo, da ima kakovost vrtca pomemben 'kompenzacijski' vpliv na govorni razvoj otrok staršev z nizko stopnjo izobrazbe (prav tam). Zato menimo, da mora delo v vzgojno-varstvenih družinah v obeh starostnih skupinah opravljati visoko izobražena vzgojiteljica. Ob tem pa moramo v Sloveniji strokovno razmisliti

⁵³ Ureditev tega instituta bi npr. lahko urejali podobno kot na Islandiji, kjer VOD ni pojmovano kot del vzgojno-izobraževalnega sistema, zato njegovo delovanje ureja Ministrstvo za socialne zadeve. Islandija, tako kot primerjane države, pozna enovite vrtce. Njihovo delovanje ureja zakonodaja s področja vzgoje in izobraževanja. Varuhinje otrok na domu na Islandiji pa varujejo tri do pet otrok na lastnem domu. Starši plačajo polno ceno varstva, financiranje vrtcev in plačila staršev pa je urejeno enako kot na Danskem, Finskem in v Sloveniji (The Education System in Iceland 29997/08, str. 3).

⁵⁴ Tako bi kazalo v zvezi z institutom varuhinje predšolskih otrok - ob ohranitvi standardov glede njihove formalne stopnje izobrazbe (ki naj bi začeli veljati 2013) - oblikovati kakovostno dodatno strokovno usposabljanje varuhinj predšolskih otrok. Predvsem bi kazalo posebno pozornost nameniti oblikovanju Kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicni standard varuh/varuhinja predšolskih otrok, ki ga bodo na Centru za poklicno izobraževanje Republike Slovenije začeli oblikovati to jesen (e-pismo, CPI RS, 26. 7. 2009).

tudi o drugih zahtevah, ki veljajo za vzgojno-varstvene družine, in ki morda niso primerljive z rešitvami v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem: v njih bi se lahko skrival razlog za to, da se vzgojno-varstvene družine pri nas niso dovolj uveljavile in da je delež otrok, vključenih v vzgojno-varstvene družine, izrazito nizek. V mislih imamo zahteve v zvezi z velikostjo skupine in na razmerje med številom otrok in odraslih v skupini v vzgojno-varstveni družini, ki jo organizira vrtec ali zasebna vzgojiteljica, prostorske normative in opremo v vzgojno-varstveni družini, ki jih določa Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000). Večje število vzgojno-varstvenih družin bi morda lahko prispevalo k reševanju prostorske stiske v vrtcih, ki ga v Sloveniji zaznavamo v zadnjih letih, in k zmanjšanju števila otrok, ki jih varujejo varuhinje predšolskih otrok (na sivem trgu), hkrati pa utrdilo spoznanja, da tako malčki, stari od 1 do 3 let kot otroci, stari od 3 do 6 let, potrebujejo med odsotnostjo svojih staršev - več kot samo varstvo.

Literatura

- Bachelor of social education. (2009). Dostopno na: <http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Higher%20Education/Bachelor%20in%20Social%20Education.aspx> (29. 7. 2009).
- Bahovec, E. in Kodelja, Z. (1996). Vrtci za današnji čas. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu: Društvo za kulturološke študije.
- Batistič Zorec, M. (2003). Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Cleveland, G. in Krashinsky, M. (2003). Financing ECEC services in OECD Countries. Toronto: University of Toronto at Scarborough.
- Country Summaries of the National IVET Systems of 25 European countries. (2007). Dostopno na: www.cedefop.europa.eu/etv/upload/information_resources (22. 7. 2009).
- Descriptive data on pre-school activities, school-age childcare, schools and adult education in Sweden 2006. (2006). Stockholm: The National Agency for Education.
- Early Childhood Education and Care Policy in Denmark - Background Report (2000). Copenhagen: The Ministry of Social Affairs in consultation with Ministry of Education.
- Early Childhood Education and Care Policy in Finland - Country Note (2004). Dostopno na: <http://www.oecd.org/copyr.htm> (24. 11. 2007).
- Family day-care in Denmark (2005). Copenhagen: Danish Trade Union of Public Employees.
- Heinämäki, L. (2008). Early Childhood Education in Finland. Potsdam: Liberal Institute Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit.
- Izhodišča in podlage za pripravo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Joint Employment Report Adopted Today (2004). MEM0/04/10. Brussels, 21th January 2004.

- Kako pridobiti status zasebnega vzgojitelja? (2008). Dostopno na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/doc/status_zasebnega_vzgojitelja.doc (29. 6. 2009).
- Karlsson, M. (2003). The Every Day Life of Children in Family Day Care as seen by Carers. V: Mooney, A. in Statham, J. (ured.). Family Day Care: International Perspectives on Policy, Practice and Quality. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd.
- Kryzer, M. E., Kovan, N., Philipps, A. D., Domagall, A. L., Gunnar, M. R. (2007). Toddler's and preschoolers' experience in family day care: Age Differences and behavioral correlates. *Early Childhood Research Quarterly*, št. 22, str. 451-466.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Leseman, P. P. (2009). Vpliv najkakovostnejše predšolske vzgoje in varstva na majhne otroke: pregled literature. V: Plevnik, T. (ur.). Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljjanje socialne neenakosti. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Brussels: EACEA P9 Eurydice, str. 15-42.
- Magnetogram Državni zbor Republike Slovenije: nadaljevanje 36. seje. (28. 2. 2008). Dostopno na: <http://www.dz-rs.si/index.php> (5. 4. 2008).
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kavčič, T. in Poljanšek, A. (2002). Kakovost v vrtcih. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Bajc, K. (2005). Pogled v vrtec. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič. Umek, L., U. Fekonja Peklaj, U. (2006). Učinek vrtca na otrokov govorni razvoj: slovenska vzdolžna študija. *Sodobna pedagogika*, št. 5, str. 44-64.
- National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care. (2004). Helsinki: Stakes.
- Navihančki: varstvo za otroke. (2008). Dostopno na: <http://www.varstvo-otrok.si/> (16. 6. 2009).
- Nielsen, R. (ur.) (2003). Family day-care in Denmark. Copenhagen: Danish Trade Union of Public Employees.
- Pravilnik o vzgojnovarstvenih družinah (1996). Uradni list RS, št. 64/1996, z dne 15. 11. 1996.
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o vzgojno-varstvenih družinah (2008). Ur. l. RS, št. 76/2008 z dne 25. 7. 2008.
- Poklicni standard »varuh/varuhinja predšolskih otrok« (2007). Dostopno na: <http://www.nrpslo.org/ris/preview.aspx/14300020> (15. 6. 2009).
- Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000). Ur. l. RS 73/2000 z dne 19. 8. 2000.
- Pravilnik o normativih in kadrovskih pogojih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (2005). Ur. l. RS, št. 75/2009 z dne 9. 8. 2005.
- Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljjanje socialne in kulturne neenakosti (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2009). Ministrstvo za šolstvo in šport. Dostopno na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/zakonodaja/Veljavni/Vrtci/Zakon_o_vrtcih_23_11_09.pdf (pridobljeno: 23. 11. 2009).
- Pregled amandmajev k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D). Druga obravnava MDT - skrajšani postopek (2008). Ljubljana: Državni zbor Slovenije.

- Publicly Funded Early Care and Education (2001). The Clearinghouse on the International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University. Dostopno na: <http://www.childpolicyintl.org/> (19. 5. 2009).
- Revizijsko poročilo o zagotavljanju predšolske vzgoje v letih 2003-2006. (2007). Ljubljana: Računsko sodišče RS.
- Seznam varuhov predšolskih otrok na domu, vpisanih v register pri MŠŠ. (2009). Dostopno na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/doc/Seznam_varuhov_predsolskih_otrok_na_domu.doc (pridobljeno: 10. 11. 2009).
- Starting Strong: Early Childhood Education and Care. Education and Skills (2002). Paris: OECD.
- Starting Strong II: Early Childhood Education and Care (2006). Paris: OECD.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2003/04 (2004). Ljubljana: SURS.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2005/06 (2006). Ljubljana: SURS.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2007/08 (2008). Ljubljana: SURS.
- The Clearinghouse on the International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University. Dostopno na: <http://www.childpolicyintl.org/> (19. 5. 2009).
- The Education System in Denmark 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Finland 2007/08. (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Iceland 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Sweden 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- Ten Years After: A national evaluation of the Swedish preschool (2008). Stockholm: Skolverkt.
- Upper secondary education. (2007). Dostopno na: <http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=3763> (22. 6. 2009).
- Vpis in plačilo. (2009). Dostopno na: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/predsol-ska_vzgoja/vpis_in_placilo/ (7. 7. 2009).
- Valimaki, A. L. in Lindberg, P. (2004). Early childhood education and care in Finland - a palette of options-. Helsinki: Stakes. National Research and Development Centre for Welfare and Health.
- What is a family day-care home? Dostopno na: <http://www.skolverkt.se/sb/d/2659> (20. 7. 2009).
- What rules govern family day care-homes? Dostopno na: <http://www.skolverkt.se/sb/d/2659/a/14973> (20. 7. 2009).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007). Ur. l. RS, št. 16/2007 z dne 23. 2. 2007.

Zakon o vrtcih (1996). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Zakon o vrtcih: uradno prečiščeno besedilo (2005). Ur. l. RS, št. 100/2005 z dne 10. 11. 2005.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008). Ur. l. RS, št. 25 z dne 14. 3. 2008.